

Ge oss mer humaniora, men inte främst teologi!

Rast och vila, på väg mot kunskapens höjder.

FOTO: PRESENS BILD

I Läkartidningen 22/00 (sidorna 2756-61) publicerades en intervju med teologen Antje Jackelén som verkar för en ökad dialog mellan teologer och naturvetare, bl a som representant för European Society for the Study of Science and Theology och det amerikanska Centre for Theology and the Natural Sciences.

En av premisserna för denna strävan är att de enorma framstegen inom teknik och naturvetenskap reducerat människan till allt mindre biologiska byggestenar, och att naturvetenskapen behöver en ökad humanistisk motvikt för att vi ska få ett tillräckligt vidsträckt perspektiv på vår kunskap och, til syvende og sidst, på mänskligt liv.

Instämmer i behovet, men ...

Att naturvetare, i synnerhet vi medicinare, behöver en ökad humanistisk bildning och ett ökat samarbete med humanistiska discipliner kan jag inte annat än instämma i. Förra århundradet krängde naturvetenskapsmannen av sig sin humanistiska ryggsäck och fann att bestigandet av kunskapens berg gick betydligt snabbare när packningen lätade. Varje fjällvandrare vet emellertid att en snabb vandring utan packning inte kan bli särskilt lång och givande. Det är för övrigt under rasterna då man ur ryggsäcken plockat fram det röka renköttet, kaffet och chokladbiten som de bästa upplevelserna infinner sig.

Vad ska vi stoppa i ryggsäcken?

Frågan, som jag ser den, är vad vi ska stoppa i ryggsäcken på vår färd mot

kunskapens höjder. I religionen kan vi få många svar, men som naturvetare (åtminstone som medicinare, enligt egen erfarenhet) har vi varken lärt oss vilka frågor som bör ställas eller vilka frågor som är möjliga att få besvarade. Hur många av oss vet egentligen var bortre gränsen för kunskapen ligger, där vi i dimman får ta steget över till tro?

Den som hävdar att vi med vetenskapliga metoder kan få alla meningsfulla frågor besvarade, har gjort en utsaga som är baserad på tro i lika hög grad som den som menar att människan är skapad till Guds avbild! Eller ... är det ändå möjligt för oss att nå kunskap om verklighetens innersta natur?

Vad är förresten kunskap egentligen; hur vet vi att den är sann – kan vi någonsin veta det? Hur har människan nått den kunskap som vi har idag? Hur ska vi förvalta vår kunskap så att den kommer mänskligheten till gagn?

Ta hjälp av filosoferna

Att fundera över dessa frågor och tillägna sig de svar som mejslats fram av tänkare som Platon, Aristoteles, Descartes, Hume, Kant, Popper m fl, borde vara en del av naturvetenskapsmannens gärning. Redan under grundutbildningen borde vi ha fått insikt i naturvetenskapens utveckling från babylonier och gamla greker, via bl a Newton, Kopernikus och Einstein, fram till våra dagar. Vi läkare borde dessutom lära oss mer om medicinsk historia.

Som naturvetare bör vi alltså i första hand be de filosofiska institutionerna om hjälp att fylla vår ryggsäck med

kunskapsteori, vetenskapsteori, argumentationsanalys, etik, idé- och lärdoms historia, och gärna ta med lite metafysik som extra krydda. Även psykologer, sociologer, pedagoger och andra humanister, liksom skönlitterära författare, kan bidra med skaffning för färden.

Teologernas bidrag begränsat

Teologernas bidrag ser jag däremot som mycket begränsat. Den dogmatiska kristna kyrkan förhindrade framgångsrikt naturvetenskapliga framsteg under första halvan av förra årtusendet, för att under den senare halvan fortsätta att aktivt motarbeta vetenskapen, men med successivt minskande framgång. Sett ur det perspektivet kan man bli fundersam inför teologernas nyvaknade intresse för dialog, nu när kristendomen förlorat sin dominerande roll som världsförklare till naturvetenskapen.

Som världsförklarare har dock även naturvetenskapen tveklöst sin begränsning, och det är huvudsakligen utanför dessa gränser som de viktigaste frågorna i en människas liv är belägna. Filosofen Ludwig Wittgenstein har skrivit: »Even if all the possible scientific questions are answered, our problem is still not touched at all.»

Dessa frågor diskuterar jag gärna med präster, men då handlar det om Gud och Naturen snarare än om teologi och naturvetenskap.

Ola Bratt

leg läkare, doktor i medicinsk vetenskap, Råå
ola.bratt@telia.com